

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι σφ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ σφ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 Ἰανουαρίου. Ἐκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπι τῆς λωφ. Πανεπιστημίου 89.

17 Μαρτίου 1885

Τόμος 10

ΑΙ ΤΑΝΑΓΡΑΙΑΙ ΚΟΡΑΙ

Μεταξὺ τῶν ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ ἐκτεθειμένων συλλογῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας εἶνε καὶ ἡ τῶν Ταναγραίων κορῶν, μικρῶν ἀγαλματιῶν, ἅτινα οἰκειότερον πως ὀνομάζονται ὑπὸ τῶν πολλῶν κοῦκλαι.

Πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν ἀκόμη ἦσαν ἄγνωστα τὰ κομψὰ ταῦτα καλλιτεχνήματα τῶν ἀρχαίων. Ἐν ταῖς μεγάλας συλλογαῖς ὑπῆρχόν τινα ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἦσαν τόσο ὀλίγα, ὥστε οὔτε οἱ ἀρχαιολόγοι εἶδον μεγάλην προσοχὴν εἰς αὐτά, πολὺ δ' ὀλιγώτερον ὁ λοιπὸς κόσμος. Τὸ 1874 πρῶτον κατὰ τύχην, ὡς φαίνεται, ἀνεσκάφησαν τάφοι τινὲς περιέχοντες πολλὰς καὶ μάλιστα τὰς ὡραιότητας κόρας, αἵτινες τόσο ταχέως ἐδοξάσθησαν καὶ τόσο ἐπιζήτητοι ἐγένοντο, ὥστε ἄνευ ὑπερβολῆς δύναται τις νὰ εἶπῃ ὅτι ἐζυγίζοντο ἀντὶ χρυσοῦ, αἱ δὲ μεγάλαι τιμαὶ τόσο ἐνεθάρρουν τοὺς τυμβωρύχους, ὥστε αἱ ἀρχαῖα πολὺ ἐδυσκολεύθησαν νὰ τοὺς περιστεύωσιν. Ἐν διαστήματι δύο ἢ τριῶν ἐτῶν ἠνοίχθησαν περὶ τοὺς τρισχιλίους τάφους μόνον περὶ τῆς ἀρχαίας Ταναγρας, καὶ τὰ μουσεῖα τῆς Ἑυρώπης ἐπληρώθησαν αὐτῶν. Σήμερον τὸ μεταλλεῖον τοῦτο, τὸ πλουσιώτερον καὶ ἐπικερδέστερον πάντων τῶν μεταλλείων τῆς Ἑλλάδος, σχεδὸν ἐξηντλήθη, ἡ ζήτησις ὁμῶς ἂν καὶ ἐμετριάσθη, δὲν ἔπαυσεν ἰσοτελῶς διὰ τοῦτο οἱ ἀρχαιοκάπηλοι κατέφυγον εἰς ἄλλο μέσον, τὴν κιβδηλοποιίαν, ἣτις ἐτελειοποιήθη εἰς ἀληθῆ τέχνην οὐχὶ κατωτέραν τῆς τῶν Ταναγραίων τεχνιῶν. Ὁ μᾶλλον ἐξησχημένος ὀφθαλμὸς δύναται ν' ἀπατηθῆ, διότι κατασκευάζονται ἐν μήτραις λαμβανομέναις ἀπὸ γνησίων ἀγαλματιῶν, τὸ χῶμα προέρχεται ἐπίσης ἀπὸ γνησίων συντετριμμένων, ὃ δὲ χρωματισμὸς εἶνε τόσο ἐπιτυχῆς, ὥστε ἀμφιβάλλεται ἡ γνησιότης αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν καλλίστων τῶν ἐν τοῖς εὐρωπαϊκοῖς μουσείοις. Ἀκόμη καὶ λίαν λεπτὰς ρίζας χόρτων προσκολλῶσιν ἐπ' αὐτῶν, ὥστε νὰ φαίνεται ὅτι ἔμειναν πολὺν καιρὸν ὑπὸ γῆν. Ἴνα δὲ οἱ δύσκολοι πολλάκις ἀγοραστὰ ἀπατώνται εὐκολώτερον, τὰ νοθεύματα ταῦτα στέλλονται ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ταναγραν καὶ πωλοῦνται ἐκεῖ ὑπὸ συνεταίρων κιβδηλοποιῶν εἰς τοὺς περιηγητάς,

οἵτινες ἀποκομίζουσιν αὐτὰ εἰς τὰς πατρίδας τῶν βεβαίωτατοι πλέον περὶ τῆς γνησιότητός των, διότι τὰ ἠγόρασαν ἀπὸ ἀπλοῦκῶν χωρικῶν. Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία δύναται νὰ κωχυθῆ, ὅτι ἡ συλλογὴ τῆς ὑπὸ τὴν ἐποφὴν τῆς γνησιότητος δὲν ἔχει ἐφάμιλλον ἐν Ἑυρώπῃ· διότι πλὴν ὀλίγων τὰ πλεῖστα ἀγαλματῖα ἀνεύρεν αὐτῇ ἐν τάφοις ὑφ' αὐτῆς ἀνασκαφεῖσιν· ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα ἀγορασθέντα παρ' ἰδιοτῶν εἶνε ἀναμφιβόλως γνήσια, διότι οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν ἀγορὰν αὐτῶν, ἐν Ἀθήναις ζῶντες καὶ ἔχοντες ἐν χερσὶ πολλὰ ἀναμφιβόλως γνήσια, συγκρίνοντες δὲ ταῦτα πρὸς ἄλλα ἀναμφιβόλως κιβδηλά, εὐκολώτερον ἠδυνήθησαν νὰ παρατηρήσωσι καὶ τὰς ἐλαχίστας διαφορὰς μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ δευτέρων καὶ σὺν τῷ χρόνῳ νὰ ἐξασκηθῶσι τόσο πολὺ, ὥστε ἡ ἀπάτη ν' ἀποβαίη ἀδύνατος.

Οὕτω ἐπρόκειτο τὰ μικρὰ ταῦτα ἀγαλματῖα νὰ πλουτίσωσι σήμερον πολλοὺς, ἐν ᾧ εἶνε λίαν πιθανόν, ὅτι οἱ πλάσαντες αὐτὰ τεχνῖται δὲν ἀπελάμβανον πολλὰ ἀπὸ τῶν ἔργων των· τῷ ὄντι πολλάκις εὐρίσκονται ἐν ἐνὶ τάφῳ τσαῦτα ἐξ αὐτῶν, ὥστε ἡ τιμὴ των πρέπει νὰ ἦτο οὐχὶ μεγάλη· τοῦτο ἦτο δυνατόν, διότι κατασκευάζοντο εἰς μεγάλας ποσότητας ἐν ἐργοστασίοις, ἐν οἷς ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας καθίττα τὴν παραγωγὴν εὐθηνήν· οἱ δὲ χρωματίζοντες τὰς κόρας δὲν ἦσαν καλλιτέχναι, ἀλλ' ἀπλοὶ ἐργάται λίαν ἐξησχημένοι εἰς τὸ ἔργον των. Πρέπει δὲ πάντοτε νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ μεταξὺ τῶν ὠραίων καὶ τῶν βιομηχανικῶν τεχνῶν κείμενα ἐπιτηδεύματα ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦσαν λίαν ἀνεπτυγμένα· παράδειγμα ἐστῶσιν αἱ λευκαὶ ἀττικάι λήκυθοι, αἵτινες ἐζωγραφοῦντο ἐπίσης ὑπὸ ἀπλῶν τεχνιτῶν, καὶ ὁμῶς τινὲς ἐξ αὐτῶν διακρίνονται τόσο πολὺ διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ μεγαλοπρέπειαν τῶν γραμμῶν των, ὥστε νὰ τὰς ζηλεύωσι σήμερον καὶ σπουδαῖοι καλλιτέχναι. Κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς τοὺς χρόνους ἡμῶν, ἐν οἷς τὰ τεχνικὰ μέσχα ἀναπτύσσονται γιγαντιαίως ἐπὶ βλάβῃ τῆς καλλιτεχνίας, ἐν τῇ ἀρχαιότητι αἱ ὠραῖαι τέχναι προεπερῶοντο τῆς καθαρᾶς βιομηχανίας, καὶ ἴσως τοῦτο εἶνε εἰς ἐκ τῶν λόγων, δι' ὃν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν προώδευσαν ἐν αὐτῇ τόσο, ὅσον ἡδύνατό τις νὰ περιμένῃ.

Ἐν Τανάγρα δὲ φαίνεται ὅτι ἐν ἐποχῇ τινι συνυπῆρχον πάντες οἱ ἀπαιτούμενοι ὄροι, ἵνα προαχθῇ ἡ καλλιτεχνικὴ βιομηχανία. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο, ὡς γνωστόν, ἐν τῇ ἀνατολικῇ Βοιωτίᾳ, παρὰ τὰ σύνορα αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀττικὴν καὶ ὀλίγας μόνον ὥρας ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης. Ἡ θέσις ὀνομάζεται σήμερον Γριμάδα, οἱ δὲ περὶ κάτοικοι, πάντες Ἀλβανοὶ ὄντες, ἀναγράφονται ἐν τῷ βαθμολογικῷ χάρτῃ τῆς κατ' ἐπαρχίας διαδόσεως τῆς παιδείας δι' ἐνὸς τῶν μελανοτέρων χρωμάτων φαίνεται ὅτι δὲν ἐνοοῦν νὰ διαφεύσωσι τὴν καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι κακὴν φήμην τῶν Βοιωτῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Καὶ ὁμως τότε οἱ Ταναγραῖοι τοῦλάχιστον φαίνεται ὅτι διέφερον τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας· ἡ Κόριννα ἐγεννήθη ἐν Τανάγρα, ἐνταῦθα εὐρίσκονται ἀγγεῖα ἀρχαιότερα τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους μαρτυροῦντα ἂν ὄχι ἄλλο, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ὅτι ἡ Τανάγρα εὐρίσκειτο εἰς διηνεκὴ ἐπαφὴν μετὰ τῶν Ἀθηνῶν· γινώσκομεν μάλιστα ὅτι καὶ εἰς τεχνίτης ἀγγειοπλάστῃς Ἀθηναῖος εἰργάζετο ἐν Τανάγρα. Τοῦτο δὲ εἶνε λίαν φυσικόν, ἀφοῦ ἡ πόλις ἔκειτο, ὡς εἵπομεν, οὐχὶ πολὺ μακρὰν τῶν συνόρων τῆς Ἀττικῆς.

Ἀλλὰ τὰ μικρὰ ταῦτα πλεονεκτήματα δὲν ἐξήρκουν, ἵνα ἀνυψώσωσι τὴν Τανάγραν εἰς μεγάλην πόλιν· καὶ μέχρι τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου οὐδεὶς κατάρθρωσε νὰ στερήσῃ τοὺς Θηβαίους ἐπὶ πολὺν χρόνον τῆς ἡγεμονίας σχεδὸν ἐφ' ἀπάσης τῆς Βοιωτίας. Ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου ὁμως κατέστρεψε τὰς Θήβας ἐκ θεμελίων τὸ 336 πρὸ Χριστοῦ καὶ αἱ μικραὶ πόλεις ἐγένοντο αὐτόνομοι. Ἡ σχετικὴ εἰρήνη, ἧς αἱ βοιωτικαὶ πόλεις ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπῆλθον, ἡ ἀναπτυχθεῖσα ἐπιμιξία διαφόρων λαῶν, καὶ ἡ εὐφορία τῆς χώρας φαίνεται ὅτι ἐπέδρασαν εὐνοϊκῶς ἐπὶ τῆς εὐημερίας τῶν κατοίκων τῆς Τανάγρας· ὁ δὲ περιορισμὸς τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ δήμου ἐμίωσε τὸ ὑπὲρ τῆς πολιτείας ἐνδιαφέρον, ἐδάμασε τὸ φιλοπόλεμον πνεῦμα, κατέστειλε τὰ λίαν σφοδρὰ πολιτικὰ πάθη, καὶ οἱ ἄνδρες ἐτρέπησαν ἐπὶ τὴν εὐζωίαν· διότι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐνδιαφέρηται περὶ τινος πράγματος, καὶ ὅταν τὸ βῆμα καταπέσῃ, ἡ δὲ ἀρχαία ἀγορὰ μεταβληθῇ εἰς σημερινήν, τότε καὶ οἱ εἰς αὐτὴν φοιτῶντες πάσχουσιν ἀνάλογον μεταβολήν. Τὰ δύο δὲ ταῦτα πράγματα, ἡ εὐημερία καὶ ἡ εὐζωία, εἶνε αἱ πηγαὶ αἱ τρέφουσαι τὰς μικρὰς ὠραίας τέχνας, τὴν καλλιτεχνικὴν βιομηχανίαν ἢ βιομηχανικὴν καλλιτεχνίαν.

Ὅτι ἐν Τανάγρα ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ βαλεξάνδρου ἤκμαζε τὸ ἐμπόριον καὶ ποιά τις βιομηχανία ἀπέδειχθη κατ' ἐμὲ ἐσχάτως ἀρκεῖν ἐκ τῆς περὶ τὴν ἱστορίαν, ὅτι τὰ ἐν Ἰταλίᾳ εὐρισκόμενα ἔπειρα ἀρχαία ἀγγεῖα μέχρι μὲν τοῦ

M. Ἀλεξάνδρου περίπου ἀκολουθοῦσι τὸν ρυθμὸν ἄλλων ἑλληνικῶν πόλεων, πρὸ πάντων τῆς Κόρινθου καὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὑπερισχύουσιν οἱ Βοιωτοί· τοῦτο δηλοῖ, ὅτι διενηργεῖτο ἐμπόριον μετὰ τῆς Βοιωτίας καὶ Ἰταλίας, εἰσήγοντο δὲ ἐκ τῆς πρώτης εἰς τὴν δευτέραν ἱκανὰ ἀγγεῖα, ὥστε νὰ ἐπιφέρωσι μεταβολὴν τοῦ συρμού.

Ἀλλὰ καὶ ἐὰν οὐδεμία ἄλλη ἀπόδειξις τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν Ταναγραίων καὶ τῆς ἐκ τούτων πηγαζούσης εὐπορίας καὶ εὐζωίας αὐτῶν ὑπῆρχεν, αἱ ἐν τοῖς τάφοις εὐρισκόμεναι κόραι θὰ ἦσαν ἱκανὸν τεκμήριον καὶ τούτου καὶ τοῦ ὅτι οἱ Ταναγραῖοι ἀπελάμβανον τοῦ πλούτου τῶν μετὰ καλαισθησίας καὶ ὡς ἀνθρώποι ἀνεπτυγμένοι. Τῷ ὄντι τὰ καλλιτεχνικὰ ταῦτα ἀθύσματα δεικνύουσιν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἦσαν ἱκανῶς ἀνεπτυγμένοι, ὥστε νὰ εὐρίσκωσι μεγάλην ἡδονὴν εἰς καθαρῶς πνευματικὰ προϊόντα, νὰ παραγγέλλωσιν ἢ ἀγοράζωσι τοιαῦτα πολλὰ καὶ νὰ κοσμῶσι δι' αὐτῶν τὰς κατοικίας των. Διότι εἶνε βέβαιον, ὅτι ἐὰν δὲν τὰ μετεχειρίζοντο ζῶντες, ἐὰν δὲν ἐπλήρουν τὰ δωμάτια των, ἐὰν δὲν τὰ ἐβλεπον καθ' ἐκάστην ἐπὶ τῶν τραπεζῶν των, δὲν θὰ τὰ ἀπέθετον καὶ τόσον ἀφρόνως εἰς τοὺς τάφους. Οἱ ἀρχαῖοι ἐν γένει ἐδίδον εἰς τοὺς νεκροὺς τῶν ὅτι αὐτοὶ ζῶντες καθ' ἐκάστην εἶχον ἐν χερσίν· εἰς τοὺς ἀρχαιότερους καὶ ὑλικωτέρους χρόνους, καθ' οὓς οἱ ἄνθρωποι τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἐφαντάζοντο παρὰ πλῆσιν τῇ παρούσῃ καὶ ἔχουσιν σχεδὸν τὰς αὐτὰς ἀνάγκας, τοὺς αὐτοὺς πόθους καὶ ἐπιθυμίας καὶ τὰς αὐτὰς ἡδονάς, εἰς τοὺς παιδικούς τούτους χρόνους ὁ νεκρὸς ἐλάμβανε μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ὄπλα του, τὰ κοσμηματὰ του, τὰ χρήσιμα ἀγγεῖα, τὸ εὐμέγεθες ποτήριον καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Παρὰ τισὶ βαρβάρους λαοῖς, πιθανῶς δὲ καὶ παρὰ τοῖς πρώτοις Ἑλλησιν, ἐσφάζετο καὶ ὁ ἵππος καὶ ἡ γυνὴ τοῦ θανόντος ἐπὶ τοῦ τάφου του καὶ ὑπῆρταν τινές, ἵνα τὸν ἀκολουθήσωσιν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ μετὰ ταῦτα, ἀπὸ τῶν Περσικῶν δηλαδὴ πολέμων καὶ ἐφεξῆς, αἱ περὶ ψυχῆς ἰδέαι εἶχον μεταβληθῆ ἐπὶ τὸ πνευματικώτερον, ἀναλόγως δὲ καὶ τὰ περὶ τοὺς νεκροὺς ἤθη· εἰς τοὺς τάφους ἔθετον μόνον ὀλίγα ἀντικείμενα ἔχοντα μᾶλλον συμβολικὴν ἔννοιαν. Οὕτω εἰς τὸν νεανίαν ἐδίδον λήκυθον καὶ πτελεγγίδα, τὰ δύο δηλαδὴ ἀπαραιτήτητα πράγματα διὰ τὴν γυμναστικὴν, τὴν κυρίαν ἐνασχόλησιν τοῦ ἐλευθέρου ἐρήβου· διότι ἡ μὲν λήκυθος περιεῖχε τὸ ἐλαιὸν διὰ νὰ ἀλειφῆται πρὸ τῶν γυμνασίων, ἡ δὲ πτελεγγίς, ἧτις ἦτο χαλκίνη ἢ σιδηρᾶ, διὰ νὰ τὸ ξέῃ ἔπειτα μετὰ τὸ τέλος τῶν γυμνασίων (*).

(*) Στελεγγίδας πολλὰς δύναται νὰ ᾖ ὁ βουλόμενος ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν πηλίων ἀγαλματίων ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Πολυτεχνείου ἐπὶ τῆς τρίτης ὑποσκαπευῆς τραπέζης.

Παρά τὰς γυναῖκας ἔθετον συνήθως κοσμηματὰ τῶν καὶ πρὸ πάντων ἐν κάτοπτρον, παρὰ τὰ παιδιά δὲ διάφορα παίγνια καὶ ἀθύρματα. Μεταξὺ αὐτῶν λοιπὸν ἐν Τανάγρα καὶ ἄλλαχού ἰδίως ἐν ταύροις γυναικῶν εὐρίσκονται καὶ αἱ κόραι, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι αὐταὶ ἦσαν ἐκ τῶν συνθεσάτων ἀθύρματων καὶ ἀντικείμενα πολὺ ἀγαπητὰ εἰς τὰς κυρίας. Εἰπομεν δὲ ὅτι εὐρίσκονται ἐν Τανάγρα καὶ ἄλλαχού, διότι δὲν ἀνήκουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν πρώτην πόλιν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι αἱ Ταναγραῖκι κόραι εἶναι αἱ κάλλισται καὶ αἱ πλεῖστον συντελέσασαι, ἵνα δοξασθῇ τὸ εἶδός των, ἀλλ' οὔτε ἐφευρέθησαν ἐκεῖ κατὰ πρῶτον, οὔτε κατεσκευάζοντο ἐκεῖ καὶ μόνον. Ἡ ἀρχὴ των χάνεται εἰς τὰ σκότη τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ τῆς Μεσοποταμίας κάτοικοι ἐγίνωσκον αὐτὰς καὶ τὰς κατεσκευάζον μετὰ τέχνης· ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χώροις τῆς Ἑλλάδος, π.χ. ἐν Μυκῆναις εὐρέθησαν πλήθη ἄπειρα αὐτῶν λίαν ἀρχαῖα καὶ ἄτεχνα κατόπιν ἐκ χρόνων ἱστορικῶν, τῆς ἑκτῆς δηλαδὴ περίπτου πρὸ Χριστοῦ ἑκκονταετηρίδος, ἔχομεν σωροὺς ὁλοκλήρου· ἐκ τῆς Ἀεροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐκ τῆς Ἐλευσίνοσ· ἀλλ' ὁ χαρακτηριστὴρ καὶ ὁ προορισμὸς αὐτῶν ὡς καὶ τῶν Μυκηναίων εἶνε λίαν διάφορος τοῦ τῶν Ταναγραίων ἐκεῖνα δηλαδὴ εἶνε συνήθως εἰδώλα θεοῦ τινος, τὰ ὅποια κατεσκευάζοντο ἐν ἐργατηρίοις εἰς μεγάλας ποσότητας χάριν τῶν πτωχοτέρων εὐλαβῶν τῶν μὴ δυναμένων ν' ἀπερωρώσῃ μεγάλτερόν τι ἀνάθημα εἰς τὸν θεόν, ὃν ἤθελον νὰ προσκυνήσωσιν. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ κατέφευγον εἰς τὸ εὐθηνὸν τοῦτο μέσον, συνεσωρεύοντο ἐν ἐπισήμοις ναοῖς τσαῦτα εἰδώλια ἐξ αὐτῶν, ὥστε οἱ ἱερεῖς μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν ἠναγκάζοντο νὰ τὰ συλλέγωσι καὶ νὰ τὰ θάπτωσιν ἐκτὸς τοῦ ναοῦ, ἵνα οικονομήσωσι χώρον διὰ τὰ νεώτερα. Τοῦτο φαίνεται συνέθη ἐν Ἀθήναις πρὸ τοῦ Παρθενῶνοσ, ἐν Ἐλευσίνῃ παρὰ τὸν ναὸν τῆς Δήμητροσ καὶ ἐν Τεγεῶ. Τὰ Ταναγραῖκα ἀγαλμάτια ὅμως ἔχουσι κοσμικὸν χαρακτῆρα, κατεσκευάσθησαν δὲ πρὸς ἡδονὴν καὶ ἀπόλαυσιν οὐχὶ τῶν θεῶν, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων.

Τὴν μεταβολὴν ταύτην ἔπαθον τὰ πῆλινα ἀγαλμάτια οὐχὶ μόνον, ἀλλὰ μεθ' ὅλων τῶν κλάδων τῆς τέχνης κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ τετάρτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνοσ, δηλαδὴ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ μεταξὺ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι ὑπερισχύσεωσ τῶν Μακεδόνων. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀφ' ἐνὸσ μὲν ἡ φιλοσοφίη καὶ ἡ σοφιστικὴ εἶχον ὑποσκάψει τὰ θεμέλια τῆς θρησκείασ καὶ θέσει ἐν μέρει ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀγνόν πῦρ τῆς εἰς τοὺς πατέριουσ θεοὺσ πίστεωσ, ἀφ' ἑτέρου δὲ πολιτικῶσ δολόκληροσ ἡ Ἑλλάσ εὐρίσκειτο ἐν κατστάσει, οἷον ἀνωτέρω περιεγράφα-

μεν. Τότε καὶ ἡ τέχνη ἐξ ἀνάγκησ ἠλλαξε τρόπουσ καὶ μορφήν· ἀπέβαλε τὴν ἀρχαϊκὴν αὐστηρότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον, ἐνδύσατο δὲ τὴν χάριν καὶ τὸ ἐπικωγόν· διότι δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ ὑμνήσῃ τοὺσ προστάτασ θεοῦσ τῆσ πόλεωσ, δὲν ἐπρόκειτο νὰ δοξάσῃ πολεμικὰ κατορθώματα, δὲν ἐπέζητε πλέον τὴν μεγαλοπρεπεστάτην ἔκφρασιν τοῦ χαρακτῆροσ ἑκάστου τῶν θεῶν, δὲν ἐπέζητε νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν φιλοπατρίαν εἰς τοὺσ θεατάσ· σκοπὸσ τῆσ ἦτο νὰ κοσμήσῃ τὰσ αἰθούσασ καὶ στοάσ τῶν πλουσίων, νὰ εὐφράνῃ τὰσ ὄψει τῶν εἰς συμπόσιον κεκλημένων, νὰ δώσῃ χάριν εἰς ὅλην τὴν οἰκίαν· κατήντησε καὶ αὐτὴ ἔπιπλον ὡσ πᾶν ἄλλο. Πρὸσ τὸν σκοπὸν τοῦτον τὰ ἀγαλμάτια τοῦ Φειδίου καὶ τῆσ ἐποχῆσ του θὰ ἦσαν πολὺ σοβαρὰ καὶ πολὺ μεγαλοπρεπῆ, διὰ δὲ τοῦ πνευματικοῦ ὄγκου των θὰ ἐπέεζον τοὺσ ἐλαφροὺσ συνδαιτυμόνασ· οἱ Ἑρῶτεσ ὅμοσ καὶ αἱ γυμνικὴ Ἀφροδίτη τοῦ Πραξιτέλου ἦσαν καταλληλόταται· τὸ γυμνὸν καὶ λεῖον κάλλοσ των, ἡ θερμότησ τῶν μελῶν των, τὸ ἐπαγωγόν μεδίαν καὶ χειλέων των μετεδίδον χάριν, θερμὴν καὶ φαιδρότητα καὶ εἰς τοὺσ θεωμένουσ αὐτά. Καὶ ὁσάκισ τὰ θέματα ἐλαμβάνοντο ἐκ τῆσ μυθολογίασ, μόνον τὰ ὀνόματ᾽ εἶμεν τὰ αὐτά, ἐν ᾧ ἡ οὐσία εἶχεν ἀλλάξει· ἡ Ἀφροδίτῃ τῆσ ἐποχῆσ ταύτησ οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ γυνὴ ὠραιότητῃ· ὁ Ἑρῶσ ὁμοίωσ κάλλιστοσ παισ, αἱ δὲ πτέρυγεσ του χρησιμεύουσι μόνον ἵνα αὐξήσωσι τὸ κάλλοσ του· οἱ Σάτυροι παριστάνονται οἱ μὲν ὡσ γέροντεσ μέθυσοι καὶ προγαστορεσ, ἄλλοι ὡσ νεοὶ ποιμένες χορεύοντεσ ἢ παίζοντεσ τὸν αὐλὸν καὶ ἄλλοι ἄλλωσ πάντοτε ὅμοσ τὰ μὲν ὀνόματα εἶνε ἀνευ σημασίασ, τὰ δὲ πράγματα σκηναὶ τοῦ κοινοῦ βίου.

Τὸ κοσμικὸν τοῦτο, ἵνα εἰπῶμεν οὕτω, πνεῦμα ἐν τῇ τέχνῃ ἐπεκράτησεν οὐχὶ ἐν μόνῃ τῇ Τανάγρα, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆσ Ἑλλάδοσ καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆσ· καὶ αἱ κόραι τῆσ Κορίνθου, τῆσ Σικελίασ, τῆσ Μικρῆσ Ἀσίασ οὐδόλωσ διαφέρουσιν ἐν τούτῳ τῶν Ταναγραϊκῶν τὰ θέματα, ὡσ καὶ ἡ τέχνη, εἶνε ἐν πάσαισ τὰ αὐτά περίπτου.

Διὰ τοῦτο, προκειμένου νὰ εἰπῶμεν ὀλίγα καὶ περὶ τῶν παριστανομένων, δὲν θὰ κάμωμεν διάκρισιν τῶν, ἀλλ' ἀναμιξέθ' ἀναφέρωμεν Ταναγραϊκὰ, Κορινθιακὰ, τῆσ Μικρῆσ Ἀσίασ κ.τ.λ. Ἡ συνθηστάτη παρὰστασισ εἶνε νεανίωσ ἐν ποδῆρει καὶ πολυπτύχῳ ἱματίῳ ἰσταμένησ ὀρθῆσ· ἡ κεφαλὴ αὐτῆσ καὶ τὸ μέτωπον εἶνε κεκαλυμμένα ὑπὸ πέπλον, μόνον δὲ τὸ πρόσωπον φαίνεται· συνήθωσ κρατοῦσιν ἐν τῇ ἑτέρῃ τῶν χειρῶν καὶ ἱπιπίδιον, ἄλλοτε δὲ λείπει ὁ πέπλοσ καὶ ἡ κεφαλὴ μένει ἀσκεπῆσ· ἐνίοτε ὅμοσ φοροῦσι πέλον, ὅστισ ὁμοιάζει ὀλίγον μὲ τοὺσ ψαθίνουσ τῶν κυριῶν τῆσ σήμερον, πλὴν ὅτι ἐκεῖνοσ ἄνω εἰς τὸ

κέντρον ἔχει κωνικὴν τινα προεξοχὴν. Τοιαῦτα ὑπάρχουσιν ἐν τῇ τοῦ Πολυτεχνείου συλλογῇ πολλὰ, καὶ ἕκαστος δύναται νὰ τὰ εὕρῃ ὀλίγον μόνον ἂν προσέξῃ. Ἡ στάσις αὐτῶν εἶνε χαριστάτη, τὸ δὲ ἀνάστημα ὑψηλὸν καὶ εὐλύγιστον καὶ τὸ πρόσωπον εὐμορφον. Περιέργον εἶνε ὅτι περιηγητὴς Ἑλλήν γραφῆς μετὰ τὸ 164 πρὸ Χριστοῦ περὶ πλησίως περιγράφει τὰς γυναῖκας τῶν Θηβῶν λέγει δηλαδὴ ὅτι αὐταὶ ἐξέχουσι πασῶν τῶν Ἑλληνίδων διὰ τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα τῶν, τὸν τρόπον τοῦ περιπατεῖν καὶ τῆς στάσεως, διὰ τὴν ὀρασιότητα τοῦ προσώπου καὶ δι' ὅλον ἐν γένει τὸ ἐξωτερικόν των· προσθέτει δὲ ὅτι καὶ αὐταὶ καλύπτουσι τὸ πρόσωπόν των συνήθως διὰ πέπλου οὕτως, ὥστε μόνον οἱ ὀφθαλμοὶ των φαίνονται· τέλος ἡ φωνὴ των καὶ ἡ γλῶσσα εἶνε γλυκεῖα, ἐν ᾧ ἡ τῶν ἀνδρῶν ἀπειναντίας εἶνε λιαν τραχεῖα. Ἡ ὁμοιότης τῆς περιγραφῆς πρὸς τὰ σωζόμενα ἀγαλμάτια εἶνε τόσον μεγάλη ἐν τοῖς λοιποῖς, ὥστε δύναται τις νὰ δυσχυρισθῇ ὅτι καὶ ἡ φωνὴ τῶν τελευταίων, ἂν εἶχον, ἔπρεπε νὰ ἦναι μελωδικὴ καὶ γλυκεῖα.

Ἄλλη συνήθης παράστασις εἶνε ἡ μιᾶς νεανίδος καθημένης ἐπὶ βράχου· φορεῖ ἐνδύματα ὡς αἱ ἰστάμεναι, ἢ καὶ μόνον χιτῶνα, ὅστις ἀφίνει γυμνὸν τὸν λαίμον καὶ μέρος τοῦ στήθους· ἐνίοτε κρατεῖ τὸν πῖλον εἰς τὰς χεῖρας· ἡ ἔκφρασις εἶνε ὄχι μελαγχολικὴ, ἀλλὰ ρεμβάζουσα· βλέπει τις, ὅτι τὸ θέμα ἐλήφθη ἢ μᾶλλον ἀντεγράφη ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου· ἡ πλαστικὴ δὲν ἔχει εἰς τὴν διάθεσιν τῆς τὰ μέσα τῆς ζωγραφικῆς, τῇ λείπουσι τὰ ἄνθη, τὰ δένδρα, τὰ ῥυθμικά, τὰ ποικίλα χρώματα· εἰς βράχος ἀρκεῖ ἵνα δηλώσῃ τὴν φύσιν· ἡ φαντασία τοῦ θεατοῦ ἀνάγκη ν' ἀναπληρώσῃ τὰ λοιπὰ πλάττουσα ἀγροὺς καὶ ἐξοχὰς ἐαρινῆς καλλονῆς, θέτουσα δ' ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὴν ἐπὶ τοῦ βράχου καθημένην κόρην, ἥτις ἀναπαύεται ἐκεῖ καὶ ρεμβάζει τις οἶδε περὶ τίνος.

Τὰ δύο ταῦτα θέματα ἐπαναλαμβάνονται συχνότατα, πάντοτε ὁμως μετὰ τινῶν παραλλαγῶν, ὥστε καὶ ἐν ταῖς συλλογαῖς ἡμῶν, ἐν αἷς ἀπόκεινται πλεῖστα τοιαῦτα ἀγαλμάτια, ὁ θεατὴς οὐδεμίαν μονοτονίαν αἰσθάνεται. Ἄλλαι παράστασις ὁμοίως ἐκ τοῦ βίου τῶν γυναικῶν εἶναι αἱ τῶν ὑδρευομένων κορῶν παρίσταται κρήνη ἀπλὴ μετὰ λεκάνης, εἰς ἣν χύνεται τὸ ὕδωρ· μία νεανίς ἐν χιτῶνι θέτει τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ λίθου καὶ κύπτει ἵνα πληρώσῃ τὴν ὑδρίαν τῆς. (Ἐρμ. 7, ἀράφη 2, ἀριθμ. 945 καὶ 946). Ἐν τῷ αὐτῷ ἔρμαριῳ (ἀράφη 3, ἀριθμὸς 368) ὑπάρχει καὶ ἐν συμπλεγμα παριστῶν κόρην νεαρὰν φέρουσαν ἐπὶ τῶν νώτων ἄλλην σύντροφόν τῆς· φαίνεται ὅτι εἰς τὸ παιγνίδιον ἐνίκηθη ἡ πρώτη καὶ διὰ τοῦτο τῇ ἐπεβλήθη αὐτῇ ἡ τιμωρία. Πλησίον τοῦ συμπλέγματος τούτου εὐρίσκειται καὶ ἄλλο ὁμοίον (ἀριθμὸς 5), πλὴν ὅτι ἐνταῦθα ὁ φέρων

εἶναι νέος καὶ οὐχὶ κόρη· ἴσως καὶ αὐτὸς ἐνίκηθη εἰς τὸ παιγνίδιον καὶ τῷ ἐπεβλήθη αὐτῇ ἡ μικρὰ τιμωρία, ἥτις δι' αὐτὸν δὲν εἶναι βεβαίως τιμωρία. Εἰς τὸν αὐτὸν κύκλον τῶν γυναικείων παραστάσεων ἀνάγκη νὰ περιληφθῇ καὶ τὸ ἐν ἔρμ. 8, ἀράφη δευτέρα, ὑπ' ἀριθμὸν 1287 ὠραῖον συμπλεγμα τοῦ Ἐρωτος καὶ τῆς Ψυχῆς, ἀμφοτέρων πτερωτῶν ἐναγκαλιζομένων ἀλλήλους.

Ἡ μικρὰ αὕτη ἀπαριθμησις τῶν ἐκ τοῦ βίου τῶν γυναικῶν ἀμέσως ληφθέντων ἢ τοῦλάχιστον αὐτὰς ἰδίως ἐνδιαφερόντων θεμάτων δὲν ἐξαντλεῖ τὴν μεγάλην ποικίλιαν τῶν παραστάσεων τοῦ εἶδους τούτου, αἵτινες εὐρίσκονται ἐν τοῖς διαφόροις μουσεῖοις τῆς Εὐρώπης· ἡμεῖς ὅπ' ὄψιν ἔχομεν κυρίως τὴν ἐν τῷ Πολυτεχνεῖῳ Συλλογῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας, ἵνα ἕκαστος δύναται αὐτὸς νὰ ἴδῃ καὶ μελετήσῃ τὰ περιγραφόμενα. Ἀλλὰ καὶ τῆς συλλογῆς αὐτῆς τὰ πλεῖστα παρελείψαμεν, διότι σκοπὸς ἡμῶν εἶνε μόνον γενικὰς τινὰς κατηγορίας ἐν ὀλίγοις νὰ δηλώσωμεν· ἄλλως τε αἱ πλεῖστα τῶν παραστάσεων ὡς σκηναὶ τοῦ καθημερινοῦ βίου δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην ἰδιαιτέρας ἐρμηνείας· ἀρκεῖ νὰ προσέξῃ τις ὀλίγον καὶ βεβαίως θ' ἀντιληφθῇ τοῦ παρίστανομένου.

Ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς γυναῖκας οἱ ἄνδρες εὐρίσκονται ἐν καταπληκτικῇ μειοψηφίᾳ, καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐξ ἴσου καταπληκτικῇ μονοτονίᾳ. Πολυπληθὴς εἶνε μόνον μία κατηγορία, ἡ τῶν νεανίσκων, οἵτινες ἴστανται εὐθυτενεῖς ὡς ἀγάλματα, φοροῦσι δὲ μόνον βραχιεῖαν χλαμίδα καλύπτουσαν τὰ νῶτα καὶ τοὺς ὤμους· ἡ στάσις των οὐδὲν ἔχει τὸ θέλγον, καὶ ἄλλως δὲ εἶνε ἄνευ μεγάλης ἀξίας. Ἐκ τῶν ἀνδρικών παραστάσεων ἰδιαιτέτως θ' ἀναφέρωμεν μόνον τὸ ἀγαλμάτιον νεανίου φοροῦντος θώρακα καλῶς ἐξεργασμένον· διὰ τῆς ὑψωμένης δεξιᾶς ἐκρατεῖ δόου (ἔρμαριον 6, ἀράφη πρώτη, ἀριθμὸς 782). Ἐξ αὐτοῦ λαμβάνει τις ἀρκετὰ σαφῆ ἰδέαν τοῦ ἀρχαίου θώρακος.

Ἰπολείπεται νὰ εἰπωμέν τινα καὶ περὶ τῶν κωμικῶν παραστάσεων, αἵτινες οὔτε ὀλίγα εἶναι οὔτε αἱ μᾶλλον ἀνάξια λόγου, δεικνύουσι δὲ αὐταὶ πρὸ πάντων τὸν σκοπὸν, ὃν πάντα τὰ ἀγαλμάτια ταῦτα εἶχον, τοῦ νὰ κοσμοῦσι δηλαδὴ τὰς τραπέζας τῶν δωματίων, ὡς τὰ σημερινὰ πολυποικίλα ἀθύρματα ἐκ πορσελλάνης ἢ ὁμοίας ὕλης. Ἐν τῇ Συλλογῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας ἡ κατηγορία αὕτη εὐρίσκειται ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἔρμαριῳ, ἀναφέρωμεν δὲ μόνον δύο ἢ τρία παραδείγματα. Ὁ ἀριθμὸς 291 (ἀράφη δευτέρα) παριστᾷ γραῖαν κρατοῦσαν ἐν ἀγκάλαις παιδίον· παρ' αὐτῇ Σάτυρος κωμικὸς κρατῶν ὁμοίως παιδίον (ἀριθ. 37). Παρέκει μία γραῖα προγαστρῶν (ἀριθ. 395). Πλησίον αὐτῶν πυγμαῖος φαλακρός, γέρων, κον-

τὸς ἴσταται ἔχων τὰς χεῖρας κρεμαμμένας πρὸς τὰ κάτω καὶ περιδεδεμένας διὰ τῶν ἱμάντων (ἀριθ. 1492). οἱ ἱμάντες οὗτοι ἦσαν λωρία ἐκ δέσματος βοῦς ὠμοῦ, περιέδενον δὲ δι' αὐτῶν τὰς χεῖρας διὰ νὰ ἔχη ὁ γρόνθος μεγαλειότεραν δύναμιν. Παρόμοια κωμικὰ πρόσωπα εἶναι καὶ ἄλλα πινά. Αἱ πλείσταί ὅμως παραστάσεις τῆς καθηγορίας ταύτης εἶνε εἰλημμένοι ἐκ τοῦ φανταστικοῦ βίου τῶν Σατύρων· αὐτοὶ παρίστανται ἐν διαφόροις στάσεσι καὶ καταστάσεσι, συνήθως δὲ μεθύνοντες ἢ ἐνίοτε καὶ ἀσχημογούντες· ἐφιλοτιμήθησαν δὲ οἱ τεχνῖται νὰ κοσμήσωσιν αὐτοὺς διὰ παντὸς δυναμένου νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς γελοιοτέρους· οὕτω πολλάκις εἶνε φλακροί, προγαστορες, τὰ γυμνά μέλη τῶν χεῖρα καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου ἀνάλογος τῆς τε ἐξωτερικῆς μορφῆς καὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεώς των.

ΧΡ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ.

ΘΕΙΟΣ ΚΑΙ ΑΝΕΨΙΟΣ

Διήγημα

Ἄγοραία ἄμαξα ἐστάθη ἡμέραν τινὰ τοῦ δεκεμβρίου πρὸ τῆς κηκλιδωτῆς θύρας τοῦ φρενοκομείου τοῦ ἱατροῦ Ὠβραΐ. Ἡ θύρα ἠνοιχθῆ, ἡ ἄμαξα ἐπροχώρησε μέχρι τῆς σκιάδος, ἐν ἣ κατώκει ὁ φρενολόγος, δύο δὲ ἄνδρες ἀπ' αὐτῆς καταβάντες εἰσῆλθον εἰς τὸ γραφεῖόν του. Ἡ ὑπέρθετρα παρεκάλει αὐτοὺς νὰ καθίσωσι καὶ νὰ περιμένωσι μέχρι οὗ περατωθῇ ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ἱατροῦ. Ἦτο δεκάτη ὥρα τῆς πρωΐας.

Ὁ εἰς πᾶν δύο ἀνδρῶν ἦτο πεντηκοντούτης, ὑψηλός, μελαγχρινός, ἀρκούντως δυσειδής, ἔχων ἀνάστημα ἄχαρι, ὧτα μεγάλα, χεῖρας χονδράς καὶ δακτύλους μεγίστους. Ὁμοιάζειν ἐργάτην φοροῦντα τὰ ἐνδύματα τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Τοιοῦτος ἦτο ὁ κύριος Μωλῶ.

Τοῦ ἀνεψίου αὐτοῦ Φραγκίσκου Θωμᾶ, νεανίου εἰκοσιτῶρον ἐτῶν, εἶνε δυσχερὴς ἡ περιγραφή, διότι ὁμοιάζει πρὸς ὅλον τὸν κόσμον. Οὔτε ὑψηλός εἶνε, οὔτε βραχύσωμος, οὔτε ὠραῖος, οὔτε δυσειδής, ἀλλὰ μέτριος κατὰ πάντα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, μέτριος τὸ τε πνεῦμα καὶ τὴν ἐνδυμασίαν. Ὅταν εἰσῆλθε παρὰ τῷ κ. Ὠβραΐ ἦτο λίαν τεταραγμένος· περιεπάτει ὀρμητικῶς, δὲν ἠδύνατο νὰ σταθῇ εἰς τὴν θέσιν του, παρετήρει ταυτοχρόνως εἰκοσιν ἀντικείμενα, καὶ τὰ πάντα θὰ ἔθιγεν ἂν αἱ χεῖρες αὐτοῦ δὲν ἦσαν δεδεμένα.

— Ἠσύχασε, τῷ ἔλεγεν ὁ θεῖός του· αὐτὸ τὸ κάμνω διὰ τὸ καλόν σου. Ἐδῶ θὰ εἶσαι καλά καὶ ὁ κ. Ὠβραΐ θὰ σὲ ἱατρύσῃ.

— Ἀλλὰ δὲν εἶμαι ἀσθενής. Διατί μ' ἐδέσατε;

— Διότι θὰ μ' ἔρριπτες ἐξω ἀπὸ τὴν ἄμαξαν.

Δὲν ἔχεις τὸ λογικόν σου, πτωχέ μου Φραγκίσκε· ὁ ἱατρός θὰ σοῦ τὸ ἀποδώσῃ.

— Εἶμαι, θεῖέ μου, τόσο καλὰ ὅσον καὶ σεῖς, καὶ δὲν κατάλαμβάνω τί θέλετε νὰ εἰπῆτε. Ὁ νοῦς μου εἶνε ὑγιής καὶ τὸ μνημονικόν μου ἐξαιρετόν. Θέλετε νὰ σὰς ἀπαγγεῖλω στίχους; Θέλετε νὰ σὰς ἐξηγήσω λατινικά; Ἰδοὺ ἀκριβῶς εἰς αὐτὴν τὴν βιβλιοθήκην ἕνας Τάκιτος... Ἄν προτιμᾶτε ἄλλην ἀποδείξιν, θὰ σὰς λύσω ἕνα πρόβλημα τῆς ἀριθμητικῆς ἢ τῆς γεωμετρίας... Δὲν θέλετε; Τότε, ἀκούσατε τί ἐκάμαμεν σήμερον τὸ πρωί...

Ἦλθατε εἰς τὰς ὀκτώ, ὄχι διὰ νὰ μ' ἐξυπνήσετε, διότι δὲν ἐκοιμούμην, ἀλλὰ διὰ νὰ μὲ σηκώσετε ἀπὸ τὸ κρεβάτι μου. Ἐνεδύθην μόνος μου μὲ παρεκλέσατε νὰ σὰς ἀκολουθήσω εἰς τοῦ ἱατροῦ Ὠβραΐ, καὶ ἠρήθην· ἐπειμείνατε καὶ ὠργίσθην. Ὁ ὑπέρθετρός μου σὰς ἐβόηθησε νὰ δέσετε τὰς χεῖράς μου, ἀλλὰ τὸ ἐσπέρας θὰ τὸν διώξω. Τοῦ χρεωστῶ δεκατριῶν ἡμερῶν μισθόν, δηλαδή δεκατρία φράγκα, διότι τὸν ἐσυμφώνησα πρὸς τριάντα φράγκα τὸν μῆνα. Σεῖς χρεωστεῖτε νὰ τὸν ἀποζημιώσετε, διότι ἐξ αἰτίας σας χάνει τὰ ἀγιοθασιεῖατικά του. Εἶνε λογικὰ αὐτά; καὶ ἐπιμένετε ἀκόμη νὰ μὲ θεωρῆτε τρελλόν;... Ἄχ! φίλτατέ μου θεῖε, ἔλατε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας! Ἐνθυμηθῆτε ὅτι ἡ μητέρα μου ἦτο ἀδελφὴ σας! Τί θὰ ἔλεγεν ἡ δυστυχῆς μητέρα μου ἂν μ' ἔβλεπεν ἐδῶ;... Δὲν ἔχω πάθος μάζῃ σας, καὶ τὰ πάντα εἶνε δυνατόν νὰ συμβιβασθῶσι φιλικῶς. Ἐχετε μίαν θυγατέρα, τὴν δεσποινίδα Κλάραν Μωλῶ.

— Ἄ! σ' ἐπίασα! βλέπετε ὅτι δὲν ἔχεις τὸ λογικόν σου! Ἐγὼ ἔχω θυγατέρα; Ἄλλ' εἶμαι ἄγαμος.

— Ἐχετε μίαν θυγατέρα, ἐπανελάβε μηχανικῶς ὁ Φραγκίσκος.

— Δυστυχῆ ἀνεψιέ μου!... Ἄλλ' ἄκουσε καλά! Ἐχεις σὺ ἐξαδέλφην;

— Ἐξαδέλφην; ὄχι, δὲν ἔχω ἐξαδέλφην. Ὄ! δὲν θὰ μὲ συλλάβετε σφάλλοντα. Οὔτε ἐξαδέλφους ἔχω οὔτε ἐξαδέλφας.

— Δὲν εἶνε ἀλήθεια ὅτι εἶμαι θεῖός σου;

— Ναί, εἰσθε θεῖός μου, μολονότι σήμερον τὸ πρωί τὸ ἐλθσημονήσατε.

— Ἄν εἶχα θυγατέρα, θὰ ἦτο ἐξαδέλφη σου... ἀφοῦ λοιπὸν σὺ δὲν ἔχεις ἐξαδέλφην, τότε καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω θυγατέρα.

— Ἐχετε δικαίον... Εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ τὴν ἰδῶ τὸ καλοκαίρι εἰς τὰ λουτρά τοῦ Ἐμς μὲ τὴν μητέρα της. Τὴν ἀγαπῶ, ἔχω λόγους νὰ πιστεύω ὅτι δὲν εἶμαι πρὸς αὐτὴν ἀδιάφορος, καὶ λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σὰς ζητήσω τὴν χεῖρά της.

— Τὴν χεῖρα τίνος;